

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนิน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนิน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และปัญหาและอุปสรรคของผู้นำชุมชนต่อการดำเนิน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การวิจัยเอกสาร และการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวความคิด ทัศนคติ ลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง ของผู้นำชุมชนและหัวหน้าส่วนราชการ รวมทั้งสิ้น 15 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่ได้ตั้งเอาไว้ ซึ่งสามารถสรุปผลการศึกษา อภิปรายผลการศึกษาวิจัยและนำเสนอแนะ โดยวิเคราะห์เป็นประเด็นต่างๆ ได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทางด้านบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนิน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งหมด 15 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน และหัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 3 คน โดยผลการสัมภาษณ์บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนิน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

1.1 ด้านจิตใจและสังคม การศึกษาประเด็นด้านจิตใจและสังคมประกอบไปด้วย การสร้างความสามัคคีในชุมชนและการยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย พบว่า ผู้นำชุมชนบ้านลำแดงทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้เกิดความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในชุมชน เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โดยการถ่ายทอดความรู้ความสามารถให้คำชี้แนะ เป็นที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือกับชาวบ้านและชุมชน รวมทั้งเป็นผู้นำของชุมชนที่ได้รับการยกย่องและยอมรับจากหน่วยงานต่างๆ และชาวบ้านในชุมชน เป็นผู้นำชุมชนที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของชุมชนพร้อมที่จะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสม การยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ผู้นำชุมชนบ้านลำแดง มีการใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการหมู่บ้านโดยการ

กระจายอำนาจการปกครองให้สมาชิกชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการหมู่บ้าน แบ่งการปกครองออกเป็นกลุ่มย่อย จำนวน 9 กลุ่ม โดยผู้นำชุมชนทำหน้าที่เป็นตัวกลางประสานระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่ต้องการเข้ามาทำกิจกรรมในพื้นที่กับชาวบ้าน ทำให้ผู้นำชุมชนมีบทบาทสูงทั้งในหมู่บ้านของตนเองและเป็นผู้ช่วยของส่วนราชการในการดำเนินงานในพื้นที่ โดยเฉพาะในการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

1.2 ด้านเศรษฐกิจ การศึกษาประเด็นด้านเศรษฐกิจประกอบไปด้วย การสร้างรายได้และลดรายจ่าย และการสนับสนุนการออมทรัพย์ พบว่า ผู้นำชุมชนสามารถสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับชาวบ้านในชุมชน มีงานทำ มีรายได้ ซึ่งจะส่งผลให้ชาวบ้านมีเวลา พร้อมจะเสียสละทั้งเวลาและเรื่องส่วนตัว เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ผู้นำชุมชนจะทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ความสำเร็จดังกล่าวให้กับชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการเลี้ยงกบ ไข่ ปลา และเพาะเห็ด รวมทั้งการจัดตั้งและพัฒนาส่งเสริมกลุ่มอาชีพต่างๆ จำนวน 15 กลุ่ม เช่น กลุ่มจักสานกระเป๋ากจากเส้นพลาสติก กลุ่มทำน้ำส้มควันไม้ กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษ กลุ่มเพาะเห็ด และกลุ่มแปรรูปอาหาร ฯลฯ เพื่อให้ชาวบ้านมีอาชีพเสริมนอกเหนือจากอาชีพหลักคือการทำนา นอกจากนี้ ผู้นำชุมชนยังกระตุ้นให้มีการผลิตในชุมชนเพื่อลดรายจ่ายในครัวเรือนอีกด้วย เช่น การปลูกผักสวนครัวไว้กินเอง การทำน้ำยาอเนกประสงค์ต่างๆ เช่น น้ำยาล้างจาน น้ำยาซักผ้า น้ำยาปรับผ้านุ่ม ฯลฯ ไว้ใช้เอง ทั้งนี้ก็เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง การสนับสนุนการออมทรัพย์คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์ประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการเป็นสมาชิกกลุ่ม มีการบริหารจัดการกลุ่มโดยชาวบ้านในชุมชนเอง โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานราชการ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอวังน้อยในการให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนแล้วเผยแพร่สู่ชาวบ้าน จนสามารถจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้จำนวน 1 กลุ่ม มีการระดมทุนจากสมาชิกในชุมชนทุกเพศทุกวัย บริหารจัดการกลุ่มโดยสมาชิกในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถและได้รับการสนับสนุนความรู้จากหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี

1.3 ด้านการเรียนรู้ การศึกษาประเด็นด้านการเรียนรู้ประกอบไปด้วยการพึ่งตนเองของชาวบ้านในชุมชน และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่าผู้นำชุมชนมีส่วนส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนเรียนรู้และรู้จักการพึ่งตนเองที่ทำให้เห็นปัญหาอันแท้จริงของตนเอง เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน ที่ทำให้เห็นสาเหตุของความจนที่มาของความเป็นหนี้สิน ทำให้เกิดการเรียนรู้ว่าจะหมดหนี้สินได้ต้องลดการพึ่งพาภายนอก หันมาคิดว่าอะไรที่ตนเองจะพึ่งพาตนเองได้ รู้จักการวางแผนอาชีพของตนเองและครอบครัว เริ่มวางแผนปลูกผักเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว เรียนรู้การจัดการที่ดินให้ใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า ผู้นำชุมชนกระตุ้นให้คิดเอง ปฏิบัติเอง พัฒนาไปสู่การพึ่งพาตนเอง ด้านการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นมีการบันทึกภูมิปัญญาต่างๆ และเก็บรวบรวมภูมิปัญญา

เหล่านั้นไว้ในศูนย์เรียนรู้ชุมชนของหมู่บ้าน การฟื้นฟู โดยการเลือกสรรภูมิปัญญาที่กำลังจะสูญหายไปแล้วมาทำให้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในท้องถิ่น โดยเฉพาะพื้นฐานทางจริยธรรม คุณธรรม การพัฒนา ริเริ่มสร้างสรรค์ แล้วมีการถ่ายทอดให้สังคมได้รับรู้ เกิดความเข้าใจ ตระหนักในคุณค่า คุณประโยชน์ โดยผ่านสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาและกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การทำขนมไทยโบราณ การทอผ้าทอพื้นเมือง เป็นต้น

1.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษาประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมประกอบด้วย การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการใช้พลังงานทดแทน ผู้นำชุมชนมีส่วนส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้นำชุมชนจัดกิจกรรมหน้าบ้านหน้ามอง ขั้นตอนแรกเริ่มจากบ้านเรือนของผู้นำชุมชนก่อน แล้วส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนปลูกไม้ดอกไม้ประดับเพื่อให้บ้านเรือนสวนงาม และหลังเกิดวิกฤตการณ์น้ำท่วมเมื่อปี พ.ศ.2554 ทำให้ต้นไม้มากในหมู่บ้านเสียหาย ล้มตาย ผู้นำชุมชนกับชาวบ้านในชุมชนจึงร่วมใจกันรณรงค์ปลูกต้นไม้เนื่องในวันสำคัญต่างๆ เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านของชุมชน ส่วนการใช้พลังงานทดแทนพบว่าผู้นำมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้พลังงานทดแทนน้อย อีกทั้งกิจกรรมในครัวเรือนและในหมู่บ้านมีการใช้พลังงานทดแทนน้อยมาก

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้นำชุมชน จำนวน 12 คน โดยผลการสัมภาษณ์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ด้านจิตใจและสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.1 ด้านจิตใจและสังคม พบว่า ในการดำเนินโครงการดังกล่าว ชาวบ้านในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ทราบถึงความสำคัญของโครงการ จึงไม่ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม เป็นผลให้ชุมชนขาดความรักความสามัคคี ผู้นำชุมชนต้องสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชุมชนให้เกิดขึ้นและผู้นำชุมชนต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่าง ในการสร้างความสามัคคีในชุมชนชาวบ้านในชุมชนยังไม่เข้าใจหลักประชาธิปไตยอย่างแท้จริง บางส่วนไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ผู้นำชุมชนจึงต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี โดยยอมรับฟังเสียงส่วนใหญ่ของชาวบ้านในชุมชน เมื่อใดที่ผู้นำเกิดความขัดแย้งในแนวความคิดจะต้องรีบดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือหาทางยุติข้อขัดแย้งโดยการใช้หลักการทางประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทันที เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยเร็ว เนื่องจากความเป็นสังคมชนบทและเป็น

สังคมเครือข่าย มิฉะนั้นจะส่งผลต่อการดำเนินโครงการทันที ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนขาดความเชื่อมั่น

2.2 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า ผู้นำชุมชนต้องมีจิตใจที่มีความหนักแน่น ยึดมั่นตามวิถีของแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อต่อสู้เอาชนะกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องกระแสบริโภคนิยม การให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ

2.3 ด้านการเรียนรู้ พบว่า แนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ซึ่งได้เน้นเพียงยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยมีเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก ทำให้ชาวบ้านในชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่เคยมีพออยู่พอกิน สืบสานงานประเพณีร่วมกันเป็นชุมชนเข้มแข็ง ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเน้นเพื่อการค้าและบริโภค มีความต้องการของตลาดเป็นตัวกำหนด ทำให้ชาวบ้านในชุมชนชนบทต้องผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น จนมาสู่สาเหตุให้เกิดปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง จนขาดความสมดุล ปัญหานี้สืบและอีกหลายๆ ปัญหาล้วนนำมาสู่สาเหตุทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในชุมชน

2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือภายในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดก็จะค่อยๆ หดไป ดังนั้นการทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความตระหนัก ห่วงแหนและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายต่อผู้นำชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ในด้านการใช้พลังงานทดแทน พบว่า ความรู้ของผู้นำชุมชนกลายเป็นปัญหาใหญ่ เพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านนี้ส่งผลให้ชุมชนขาดโอกาสในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการใช้พลังงานทดแทนไปโดยปริยาย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อนำมาพิจารณาในภาพรวมตามทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา คือ ศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปัญหาและอุปสรรคของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และข้อเสนอแนะของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. บทบาทของผู้นำชุมชนในการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บทบาทของผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชนในฐานะผู้นำประสาน ตามแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่

เกี่ยวข้องกับผู้นำชุมชน ตามที่ผู้วิจัยได้อ้างถึง ผู้นำชุมชนและผู้นำแบบประสาน ซึ่งถือเป็นผู้นำชุมชนที่มีบทบาทมากและมีความสำคัญในการกระตุ้นและผลักดันให้เกิดความสำเร็จของโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในชุมชน กลุ่มผู้นำชุมชน บ้านลำแดง เป็นผู้นำของชุมชนที่ได้รับการยกย่องและยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ และชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากเป็นผู้นำชุมชนที่อุทิศตนเพื่อประโยชน์ของชุมชน พร้อมทั้งจะเสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สามารถวางตัวได้อย่างเหมาะสม ให้ความสำคัญทั้งงานในตำแหน่งหน้าที่และความเป็นอยู่ของชาวบ้านไปพร้อมกัน ทำให้เป็นที่ชื่นชมและรักใคร่ของหน่วยงานและชาวบ้าน อีกทั้งยังเป็นผู้นำที่ใฝ่หาความรู้และมีส่วนร่วมสูง เห็นได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นอบรม สัมมนา หรือร่วมเป็นคณะกรรมการของหน่วยงานต่างๆ และมีความสามารถในการนำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้มาถ่ายทอดให้ชาวบ้านและชุมชน โดยการนำมาปฏิบัติให้เกิดผลประโยชน์กับชาวบ้านและชุมชน ในบทบาทผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น กลุ่มผู้นำชุมชนเริ่มต้นด้วยการสร้างและปลูกจิตสำนึกให้กับราษฎรในหมู่บ้าน ให้ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานและหลักการ “เศรษฐกิจพอเพียง” ตามแนวพระราชดำริอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า ผู้นำชุมชน เป็นกลไกสำคัญของหน่วยงานต่างๆ เพราะเป็นผู้ที่มีศักยภาพในการประสานงาน และมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ผู้นำชุมชนจึงเป็นตัวกลางในการติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เมื่อหน่วยงานต้องการให้นโยบายของส่วนกลางส่งผลในการปฏิบัติกับชุมชน ผู้นำชุมชนจะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางหรือเป็นผู้ประสานระหว่างหน่วยงานกับชุมชน โดยการนำนโยบายของหน่วยงานต่างๆ ลงไปปฏิบัติในพื้นที่เพื่อให้เกิดผล ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทในฐานะผู้นำประสานโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงบ้านลำแดง ดังนั้น กลุ่มผู้นำชุมชนบ้านลำแดง มีคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นและมีความสามารถในการทำงานจนเป็นที่ยอมรับของหน่วยงาน และชุมชน เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่บทบาทสำคัญในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้ในชุมชนจนประสบผลสำเร็จ ทำให้บ้านลำแดงได้รับคัดเลือกจากกระทรวงมหาดไทยให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปว่าบทบาทของผู้นำชุมชนบ้านลำแดง ทั้งผู้นำแบบทางการและไม่เป็นทางการเป็นผู้นำที่มีศักยภาพในการใช้ทรัพยากรในชุมชนและใช้ความรู้ความสามารถ รวมทั้งอิทธิพลของตนเอง ส่งเสริมและกระตุ้นให้ชาวบ้านในชุมชนร่วมกันดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดงประสบผลสำเร็จนั่นเอง

ดังนั้นการดำเนินงานดังกล่าวจึงสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำชุมชนของ อเนก นาคะบุตร (2533, หน้า 34) ซึ่งกล่าวว่า เป็นลักษณะของผู้นำชุมชน ที่ให้ความสำคัญทั้งงานและคนเท่ากันผู้นำมีศิลปะการจูงใจสูงทำให้ทุกคนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างผู้นำกับผู้ใต้บังคับบัญชา ทำให้ผลงานดีและมีประสิทธิภาพสูง นอกจากนี้ ผลการวิจัยบทบาทของผู้นำชุมชนและผู้นำชุมชน

ในฐานะผู้นำประสาน ผู้วิจัยพบว่า มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของคณะกรรมการสาขา รัฐศาสตร์และสาขารัฐประศาสนศาสตร์ (2514, บทคัดย่อ) ; สมชัย รักจิตร (2514, บทคัดย่อ) ; รัช มกรพงษ์ (อ้างถึงใน ธัญญรัตน์ นันติกา, 2551, หน้า 31) ; กำธร ชินลาด (อ้างถึงใน ธัญญรัตน์ นันติกา, 2551, หน้า 31 - 32) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยลักษณะของผู้นำชุมชนว่าเป็นบุคคลที่ได้รับความ เชื่อมั่นและไว้วางใจจากชาวบ้านเนื่องจากมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และประสบผล สำเร็จในชีวิต เป็นที่พึ่งพิงและให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาให้กับชาวบ้านได้ รวมทั้งมีความเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ผู้วิจัยพบว่ามีความแตกต่างกับผลการศึกษาวิจัยของ สุเทพ สุนทรเกษข (2510, บทคัดย่อ) ซึ่งศึกษาลักษณะผู้นำท้องถิ่นอำเภออำนาจเจริญจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้นำ มีลักษณะดั้งเดิม ผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้รับการยอมรับจากชาวบ้าน มีอิทธิพลและ ความสามารถขอความร่วมมือจากชาวบ้านอยู่ในขอบเขตจำกัดคือเฉพาะ โครงการที่ตอบสนองต่อ ความต้องการของท้องถิ่นที่เห็นผลทันตาเท่านั้น แต่ผลการวิจัยพบว่า ความร่วมมือจากชาวบ้านให้ ความร่วมมือไม่เฉพาะ โครงการที่ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และให้ผลทันตาเท่านั้น เนื่องจากโครงการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเป็นโครงการที่ต้องอาศัยการดำเนินการร่วมกันของ ชุมชนทั้งระดับครอบครัวและชุมชน เพื่อให้เกิดความยั่งยืนแต่ชุมชนต้องอาศัยเวลาโดยทุกกิจกรรม เป็นแบบค่อยเป็นค่อยไปไม่เห็นผลทันตา เพราะกิจกรรมต่าง ๆ เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ในชุมชน แต่มีผู้นำเป็นผู้สร้างจิตสำนึกและกระตุ้นชาวบ้านในการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมา ปรับใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเองและชุมชน จากการศึกษาวิจัยข้างต้นเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ ชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง บ้านลำแดง ตำบล หันตะเถา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะเห็นได้ว่าบทบาทของผู้นำชุมชนแบบทางการ และไม่เป็นทางการ ในการดำเนินกิจกรรมความพอเพียงในหมู่บ้าน พบว่า มีเป้าหมายร่วมกัน คือ ทำให้ชาวบ้านสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ เพื่อให้ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งมีผลทำให้ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ถ้าทุกชุมชนพึ่งตนเอง ก็จะทำให้อำเภอ จังหวัด และประเทศพึ่งตนเอง ได้เช่นกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่า คุณสมบัติดั้งเดิมที่ได้กล่าวไปแล้วของกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นคุณสมบัติ เฉพาะบุคคล ดังนั้น บทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้ โครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จ ส่วนหนึ่งคงต้องพิจารณาด้วยว่าผู้นำชุมชน ที่จะขึ้นมาแทนในอนาคต จะมีคุณสมบัติและสามารถสานต่อสิ่งที่ กลุ่มผู้นำชุมชนเดิม ได้สร้าง เอาไว้มากน้อยเพียงใด หรือมีแนวทางการพัฒนาใหม่ๆ หรือไม่ อย่างไร

2. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้าน ลำแดง อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านจิตใจ และสังคม ด้าน เศรษฐกิจ ด้านการเรียนรู้ และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า

2.1 ด้านจิตใจและสังคม การดำเนินโครงการดังกล่าว ชาวบ้านในชุมชนจะให้ความสำคัญกับความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้นำชุมชนเป็นอย่างมาก นั่นคือ ผู้นำชุมชนต้องประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในทีมงาน อีกทั้งต้องมีการรับฟังเสียงส่วนใหญ่ของทีมงานอีกด้วยเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวบ้านในชุมชน เมื่อใดที่ผู้นำชุมชนเกิดความขัดแย้งในแนวความคิดจะต้องรีบดำเนินการไกล่เกลี่ยหรือหาทางยุติข้อขัดแย้งโดยการใช้หลักการทางประชาธิปไตยเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวทันทีเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับชาวบ้านในชุมชนโดยเร็ว เนื่องจากความเป็นสังคมชนบทและเป็นสังคมเครือญาติ มิฉะนั้นจะส่งผลต่อการดำเนินโครงการทันที ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านในชุมชนขาดความเชื่อมั่น

2.2 ด้านเศรษฐกิจ ผู้นำชุมชนต้องมีจิตใจที่มีความหนักแน่น ยึดมั่นตามวิถีของแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อต่อสู้เอาชนะกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันที่มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องกระแสบริโภคนิยม การให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ

2.3 ด้านการเรียนรู้ พบว่า แนวทางการพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ซึ่งได้เน้นเพียงยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยมีเป้าหมายการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายหลัก ทำให้ชาวบ้านในชุมชนที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรที่ดำรงชีวิตแบบพอเพียง สืบสานงานประเพณีร่วมกันเป็นชุมชนเข้มแข็ง ต้องปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตเน้นเพื่อการค้าและบริโภค มีความต้องการของตลาดเป็นตัวกำหนด ทำให้ชาวบ้านในชุมชนต้องผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น จนมาสู่สาเหตุให้เกิดปัญหาความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง จนขาดความสมดุล ปัญหานี้สืบ และอีกหลายๆ ปัญหา ล้วนนำมาสู่สาเหตุทำให้ชุมชนเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

2.4 ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้นำชุมชนจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือภายในชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดก็จะค่อยๆ หดหายไป ดังนั้นการทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความตระหนัก ห่วงแหนและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าจึงเป็นเรื่องที่ทำนายต่อผู้นำชุมชนเป็นอย่างยิ่ง ในด้านการใช้พลังงานทดแทนพบว่า ความรู้ของผู้นำชุมชนกลายเป็นปัญหาใหญ่ เพราะการขาดความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานด้านนี้ส่งผลให้ชุมชนขาดโอกาสในการขับเคลื่อนกิจกรรมด้านการใช้พลังงานทดแทนไปโดยปริยาย

ดังนั้นจะเห็นว่า กระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบัน ที่มีความเจริญก้าวหน้าในเรื่องกระแสบริโภคนิยม การให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ ทำให้ชาวบ้านในชุมชนต้องผลิตเพื่อสร้างรายได้ให้เพิ่มมากขึ้น การที่จะทำให้ชาวบ้านในชุมชนเปลี่ยนวิถีคิด ปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้นำชุมชนจะต้องเร่งดำเนินการและต้องอาศัยความร่วมมือ ร่วมใจ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตลอดจนข้อมูลความรู้ การบูรณาการองค์ความรู้เดิมๆ ให้ผสมผสานสอดคล้องกับวิทยาการใหม่ๆ อย่างลงตัวและต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรสุดา เจริญรัต (2546, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา

เงื่อนไขของการดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงบริบทจากสังคมประเพณีมาสู่สังคมทันสมัยก็คือเมื่อหมู่บ้านต้องประสบกับการเปลี่ยนแปลงจากความทันสมัยต่างๆ รวมทั้งระบบทุนนิยมการค้าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมหลายด้านและอำนาจในการจัดการทรัพยากรของชุมชนต้องถูกกระทบกระเทือนมีการสร้างบรรทัดฐานแบบพึ่งพาอาศัยกันและการสร้างเครือข่ายที่ทำให้บุคคลมาสัมพันธ์กันในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนภายใต้ระบบการจัดการรูปแบบใหม่ที่เกิดจากความร่วมมือเพื่อสร้างศักยภาพในการปรับตัวโดยระดมความหลากหลายของทรัพยากรนำมาสร้างกระบวนการเรียนรู้ใหม่ร่วมกันของชุมชนที่มีได้ตัดตอนจากภูมิปัญญาเดิม แต่กลับนำความรู้สมัยใหม่มาบูรณาการกันได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องบทบาทของผู้นำชุมชนต่อการดำเนินโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านลำแดง ตำบลหันตะเภา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 3 ข้อ คือ 1) ข้อเสนอแนะสำหรับเพิ่มบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ให้พัฒนาและเข้มแข็งได้อย่างยั่งยืนต่อไป 2) ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างบทบาทของผู้นำชุมชนต่อโครงการตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านอื่น และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชนในการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

1. ข้อเสนอแนะสำหรับ ผู้นำชุมชนบ้านลำแดง

เพื่อการดำรงไว้ซึ่งความยั่งยืนของชุมชนบ้านลำแดงและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน

1.1 ปลุกฝังให้เยาวชนรุ่นหลังให้ความสำคัญและตระหนักถึงการดำเนินวิถีชีวิตตามหลักความพอเพียง กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและวัฒนธรรมชุมชน โดยใช้หลัก บ ว ร (บ้าน วัด โรงเรียน) ให้ความรู้และสั่งสอนซึ่งเป็นกระบวนการกลมกล่อมเกลาทางสังคม

1.2 จัดกิจกรรมฟื้นฟูแหล่งต้นน้ำลำธารของชุมชน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นประจำ เช่น การขุดลอกคลอง การปลูกต้นไม้ในชุมชน

1.3 ให้ความสำคัญกับประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชุมชน โดยจัดการจัดกิจกรรมและชักชวนให้ชาวบ้านในชุมชนรักและหวงแหนประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอง

1.4 ผู้นำชุมชนทุกสมัยต้องคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนเป็นหลัก หมั่นศึกษาหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ เพื่อให้ก้าวทันกระแสโลกาภิวัตน์

1.5 ผู้นำชุมชนต้องมีความคิดและวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ไม่หยุดนิ่ง มองไปยังอนาคตข้างหน้า

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้นำชุมชนอื่น

เพื่อให้การน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงลงไปปฏิบัติในทุกหมู่บ้านทุกชุมชน เกิดผลเป็นรูปธรรม

2.1 ผู้นำชุมชนต้องศึกษาให้เข้าใจในความหมายและการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแท้จริง โดยการศึกษาจากเอกสาร ตำรา เข้าร่วมการอบรมสัมมนา หรือทัศนศึกษาดูงาน ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ หรือศูนย์ศึกษาพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ เป็นต้น

2.2 ผู้นำชุมชนต้องรู้จักการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของชุมชนของตนเอง โดยพิจารณาจากศักยภาพของชุมชนหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว

2.3 ผู้นำชุมชนต้องไม่ยึดติดตามเอกสารหรือตำรา แต่เน้นการนำไปประยุกต์ใช้จริง

2.4 ผู้นำชุมชนต้องลงมือทำหรือลงมือปฏิบัติตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงกับตัวเองก่อนแล้วค่อยนำไปสอนหรือแนะนำให้กับผู้อื่นหรือชาวบ้าน

2.5 ผู้นำชุมชนต้องหาแหล่งเรียนรู้ที่สามารถให้ความรู้และถ่ายทอดเทคนิคในการดำเนินตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่หรือนอกพื้นที่

3. ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชน

เพื่อให้ประชาชนสามารถนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต โดยนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น

3.1 รู้จักเก็บออม เพื่อไว้เป็นทุนและเป็นค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในอนาคต

3.2 หมั่นศึกษาหาความรู้ ติดตามข่าวสาร เพื่อให้ก้าวทันโลกและกระแสโลกาภิวัตน์

3.3 ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง สุจริต ขยันและอดทน

3.4 ลด ละ เลิก อบายมุข และหมั่นทำความดี ละเว้นความชั่ว ทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วม

3.5 ไม่ตามกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมตามโลกตะวันตก

3.6 ใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาตามเหตุและผล คิดอย่างรอบคอบ

3.7 รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3.8 ไม่หยุคนิ่งที่หาทางในชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก